

УДК 130.2(477)"17"

DOI 10.32755/sjeducation.2019.02.165

Співак В. В.,

кандидат філософських наук, старший викладач
кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін,

Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна

ЖИТТЄВИЙ УСПІХ У БАРОКОВОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена дослідженню уявлень про життєвий успіх як елемент розуміння щастя в українській духовній культурі епохи бароко. Проаналізовано тлумачення уявлень про успішне життя людини в спадщині Антонія Радивиловського в порівнянні з текстами Іоанікія Галаятовського. Також для порівняльного аналізу використано проповіді польських авторів: Петра Скарги та Томаша Млодзяновського. Зроблено висновок про наявність у вітчизняній філософській культурі впливу протестантських та ренесансних уявлень про щасливе життя. Ознаками успішного життя українськими та польськими авторами визнаються: володіння багатством, кар'єрне зростання, влада, слава тощо. Більшість авторів висловлюються щодо цього виду щастя негативно, вбачаючи в ньому загрозу християнському благочестю. Натомість Антоній Радивиловський у своїх повчаннях намагається спрямувати прагнення пастви до життєвого успіху в християнське русло, стверджуючи можливість поєднання успіху та благочестя.

Ключові слова: історія філософії, українська філософія, бароко, щастя, успіх.

Постановка проблеми. Проблема щастя належить переліку малодосліджених питань в історії вітчизняної філософської думки епохи бароко. Однак ця проблема є доволі перспективною з огляду на подальше дослідження, адже щастя є однією з центральних категорій морально-аксіологічної парадигми українських церковних мислителів XVII ст.

Проте ця проблема є досить складною для вивчення, оскільки уявлення барокових інтелектуалів про щастя мають доволі мозаїчний та поліморфічний характер. Щастя трактувалося ними, як: небесне блаженство, радість, задоволення, успіх, фортуна тощо. У цих уявленнях переплелися учення Отців Церкви, вплив етики протестантизму, антична філософська традиція та етика ренесансного гуманізму. Тож постає проблема розмежування цих уявлень, без якого неможливе ані детальне дослідження, ані комплексне вивчення цієї проблеми.

Релігійний погляд на щастя, що був панівним в епоху бароко, стверджував минущість та непевність земного життя в порів-

нянні з майбутнім щастям небесним. Тож земне щастя сприймалося як омана або тимчасова, несуттєва обставина людського життя на шляху до вічного блаженства. Проте земне щастя все ж отримало увагу церковних мислителів, які намагалися в своїх повчаннях узгодити прагнення мирян до щастя з вимогами християнської моральності. Одним з важливих питань в уявленнях про «земне» щастя була морально-етична оцінка життєвого успіху. Цей вид щастя викликав прагнення пастви, але досить часто вступав у суперечності з християнською мораллю. Тож церковні мислителі були змушені дати відповідь на запитання: чи можна поєднати прагнення до успішного світського життя зі спасінням душі? Цій проблемі ми й присвяtimo нашу статтю.

Аналіз останніх досліджень з теми. Проблема щастя вже привертала увагу багатьох дослідників. Так, історія розвитку уявлень про щасливе життя розглянута у фундаментальних дослідженнях В. Татаркевича [9], Дерріна Макмехона [11] та С. Воркачова [1]. Проте ці автори не звертають уваги на розуміння щастя в українській духовній культурі епохи бароко. Морально-аксіологічна парадигма в творчості українських церковних мислителів епохи бароко досліджувались у працях Л. Довгої [3], С. Йосипенко [4], М. Корзо [5] та Н. Яковенко [10]. Однак проблема щастя в їх дослідженнях спеціально не розглядалась, ці автори торкаються її лише побіжно.

Метою цього дослідження є вивчення особливостей уявлень про життєвий успіх як вид щастя у спадщині українських та польських церковних мислителів епохи бароко.

Джерельною базою нашого дослідження стали рукописні та друковані проповіді Антонія Радивиловського зі збірок «Вінець Христов...» та «Огородок Марії Богородиці...». Для порівняльного аналізу нами використано тексти Іоанікія Галятовського, який належить до тієї ж «латино-польської» проповідницької традиції, що й Радивиловський. З метою виявлення можливих польських впливів до джерел наукової розвідки залучено творчість польських проповідників Петра Скарги та Томаша Млодзяновського, що справили досить значний вплив на розвиток українського барокового проповідництва.

Виклад основного матеріалу. Життєвий «світський» успіх в творчості Антонія Радивилівського є своєрідним антиподом благословенного життя християнина. Якщо останнє є результатом божественної опіки та моральності людини, то перше не обов'язково пов'язане з дотриманням християнської етики. Матеріальні блага, якими володіє благословенна людина, є знаком божого благословення та наслідком заслуг перед Богом. Благословенна людина прагне не матеріальних благ, а християнських чеснот, а отримує достаток як нагороду за своє благочестя. Натомість, жадання успіху пов'язане в першу чергу з прагненням матеріальних благ, влади, слави тощо.

Таке прагнення до зовнішнього благополуччя передається Антонієм Радивилівським як «щасте дочасное» [7, с. 517], «дочасного світу щасте» [8, с. 216] або «щастя» [6, арк. 347], «щасливість» [6, арк. 66], без відповідних епітетів (у такому випадку з контексту зрозуміло, що мова йде про оманливе земне благополуччя). Таке благополуччя є спокусою для людей, які досягнувши матеріальних статків («добра дочасні» [6, арк. 162 зв.], «добра щастя» [6, арк. 232], «добра щасливости» [6, арк. 482], «добра временные» [8, арк. 12], «добра дочасные» [8, с. 638]) вже «розуміють на сьмь світі себе быти за щасливыхъ, за богатыхъ, за благословенныхъ...» [6, арк. 346 зв.], але насправді можуть згубити свою душу.

Щастя, що розуміється у світському аспекті як досягнення матеріальних благ й не ґрунтується на благочесті, природно, не знаходить схвалення у Антонія Радивилівського. У дусі християнської моральної доктрини та антропології проповідник виділяє образ «старого та нового Адама (людини)» та розділяє «старого Адама» на три категорії: земну, тілесну та духовну людину. Людей, що прагнуть такого щастя, Антоній Радивилівський називає «земними»: «Ветхій нашъ человекъ, на три иншіи делится члвки, яко то, на земнаго, плотяного, й дшевнаго... Земнаго человека носятъ Образъ на себѣ тыи которыи земная мудрствують, которыи ни о чемъ иншомъ не мыслять, тылко, албо о збогаченюся, албо о доступіеню честей; которыи надто любять достаток земный, й славу міра сего; которыхъ житіе на земли есть, а не на Небі» [7, с. 1273–1274].

Проповідник пише про жадібність людей до земного щастя в порівнянні з небесним – «Правдаты много межи нами есть такихъ что подвизаються добрымъ подвигомъ, абы могли постигнути, албо честь якую, албо богатство, албо славу, албо доброе о себе у людей розуменьє, албо роскоши сего свѣта, албо прїязнь ѣ фаворъ людскїй, але жебы для одежаны вѣчной жизни подвизалися добрымъ подвигомъ вѣры, яко подвизался ст: мч: Імркъ: О Бже нашъ, якъ барзо мало есть!» [7, с. 1483]. Таке прагнення є наслідком «нерозумного егоїзму», тобто надлишкової любові людей до себе, що вважається проповідником аморальною рисою, «бо тылко кто любить себе самого, той и о честь и о славу и о богатство мѣра сего, и о подвѣшене на земли старається; а кто себе самого въ мѣрѣ семъ ненавидить, ни о что таковое не дбаєт. Справъ же то намъ презъ млтвы свои стый у Христа Гда ншго, абысмо и мы вземши на себе Крсть покуты стой. послѣдовали Христу зъ возненавидїнемъ себе самыхъ, розными себе посїли ншей за образу маєстату Бжого трапячи мерщвлєнїями и наказанїи» [7, с. 1614]. Щоправда, Антонїй Радивилловський у дусї християнського ригоризму впадає в іншу крайність, вимагаючи від пастви ненависті до себе, що продиктоване як темою проповіді («Слово Общеє на День святїй мученикѣвъ»), так і аскетичними вимогами умертвїння плоті, до яких проповідник як чернець мав виявляти симпатїю.

Загалом Антонїй Радивилловський вважає цілком природнім прагнення людини до успіху. Своє уявлення про успіх має кожен суспільний прошарок: «станъ Царскїй, станъ Сенаторскїй, станъ Воинскїй, станъ Радецкїй, станъ Купецкїй, станъ Ролницкїй, станъ Архїєрейскїй, Ієрейскїй, Казнодїйскїй...» [7, с. 123]. Відповідно, кожний представник суспільної ієрархїї прагне доставити бажаного щастя: «Царъ яко в притворѣ в своемъ станѣ Царскомъ застаючи, прагнєть разширенїя своего црствїя, прагнєть звїязства над неприятелями. сенаторъ на крїслі сенаторскомъ сидячи, прагнєть примноженя староствѣ, прагнєть булавы Гетманской, Печати канцлїрской, лїски Маршалковской. воинъ бавлячися военными Рицерскими справами, прагнєть ласки Царской ѣ Гетманской, прагнєть здобычи зачной. Райци сидячи в Ратушѣ на судѣ яко в притворѣ Купели овчей, прагнуть абы

люде позывали абы єдни на другихь накладали. Купци сидячи в ташу албо в Коморі прагнуть абы что добре продали, абы что тане купили. Ролники ходячи за плугомь кгды что посеють, прагнуть абыся добре уродило, кгдыся уродить, прагнуть абы вчасне могли з поля зобрати, до гумна звозити, змолотити, й знову посеяти. // Архієреи, Ієреи, Казнодії, кто з них стоючи у Олтаря, кто на Катедрі, прагнеть абы през млтвы свои й офіры Бга ласкавого людемь зьєдналь, абы през науку свою до покуты стой ихь привель» [7, с. 123–124].

У таких прагненнях реалізуватися у своїй сфері діяльності немає нічого гріховного, прагнення зробити кар'єру Антоній Радивилівський називає «золотою думкою» – «думати бовімь быти [в речи Посполитой Княземь, Сенаторомь, Старостою, на дворі Царском быти Маршалком, Канцліром, Каштеляном, а за ж то не золотая думка? думати быти в Войску Гетманом, Полковником, Ротмістром, албо сотником, обозным, Писаром, а за ж то не золотая думка? думати быти в Цркви Бжеі Архієпскопом, Єпскупом, Ігуменом,] а за ж то не пієнкая й не золотая думка...» [7, с. 201].

Тож, очевидно, проповідник виступає проти «крайнощів» у кар'єрних та економічних амбіціях, адже, людина, що занадто затьмарює розум бажаннями отримати «сьогосвітні блага», забуває про Бога й опиняється в полоні гріха. Наприклад, занадто сильне бажання «зробити кар'єру» може призвести до втрати вищих благ: «збытная Хтивоть Годности, приносить шкоду, на утраті місця найбезпечнішого й найвеселшого, й на утраті всіхь добрь щасливости й Блаженства» [6, арк. 482].

Теж саме стосується багатства: «Кто барзо хтивый есть до набытя богатства, нехай відаеть же не любить Бога всімь срдцемь своим; кто хтивы есть до пожадлиности телесной, нехай відаеть же не любить Бога всею дшею своею; //кто має хтивоє наміреніє до порожной хвалы, албо до доступлєня гоноров, нехай відаеть же не любить Бога всією думкою своею» [7, с. 667–668].

Такі бажання не гідні справжнього християнина і шукання такого щастя несе загибель душі, оскільки у гонитві за земними благами, навіть набуваючи їх чесним способом, через працю, людина забуває про Бога, не відвідує Церкву, працює на свята тощо. При цьому вона може прикриватися цілком пристойними

мотивами (необхідністю піклування про родину тощо), але це не зменшує її провини, пише проповідник. Така поведінка є результатом спокуси світу, який вабить людину «абы збытнее (зайве – В.С.) старане о себе чиниль, абы и в стые дни не прожноваль», проповідник закликає не шукати собі хліба з «уразою Божою, й нарушенемь сумненя своего» [7, с. 1267].

Показово, що проповідник не виступає проти успішності як такої, вона стає благом чи злом залежно від ставлення до неї та використання її «плодів». Так, багатство, яке саме по собі не є благом чи злом, набуває негативного морального змісту, коли людина неправильно його використовує або занадто до нього прив'язується. Зокрема, гріховним є розуміння багатства як щастя та остаточної мети своєї діяльності (підміняти ним небесне блаженство) «которымъ то богатымъ Христось оповідаєть быти горе... тымъ которые оныхъ (багатств – В.С.) на зло уживають, яко то на обжерства, на п'янства, й на иншіє гріхи... котрые оныхъ набывають, то чрезъ лихвы, то чрезъ драпізства, которыи въ них свою щасливость, й яко бы остатній свой конецъ закладают» [6, арк. 66]. Як видно з цитати, проповідник робить акцент не тільки на гріховному використанні таких благ, але й на неправедному набутті. Неправедно набуті блага йдуть на злі речі та віддаляють людину від справжнього щастя, в той час, як вже було сказано, блага дані від Бога (ознака «благословенності» людини), слугують засобом для добрих справ, тобто здатні слугувати остаточної меті людини.

Також, на думку Антонія Радивиловського, варто пам'ятати про примарність земного багатства: «уважимо богатства, роскоши, что юного суть, если не тинь й дымь? Яко албовимь тинь человекская непоказуется ажъ за просвіщеніемь солнца: такъ вси утіхи, вси роскоши людскїи земныи, потыся показывают, поки нам сего дочасного живота світить щасте. а яко прудко гинеть дымь, так прудко гинуть роскоши сего облудного світа» [8, с. 216].

Земні блага можуть стати перешкодою для спасіння лише тому, «который весь свой умысль, все свое Старане закладуєть на томь тылко, абыся збогатиль, й роскошей телесныхъ на сем світі зажилъ» [6, арк. 347].

Матеріальні блага здатні відвернути від Бога й побожних людей, спокусивши їх та видавши себе за справжнє щастя «много есть тыхъ которыи пред тымъ бывали побожными, до Церкви, до Исповіди першими, а потымъ обтяжившися річами сего світа...» стали лінивими до служіння Богу та виправдовуються домашніми клопотами, «чи уже то розуміють на сьмь світі себе быти за щасливыхъ, за богатыхъ, за благословенныхъ...» тому не звертають уваги на божественні речі [6, арк. 346 зв.]. Показовим є розподіл в цьому фрагменті понять «щасливі» та «благословенні», що може говорити про різне їх смислове наповнення. Так, щастя в цьому випадку, очевидно, більше асоціюється з успіхом та везінням, в той час, як благословенність вказує на опіку вищих сил і «благополучний образ» людини.

Водночас, як благословенній людині достаток йде на користь, грішнику, отримані блага, лише шкодять й успіх обертається для нього злом. Так, проповідник пише: «будеть міти незбожний человекъ великую у людей приязнь, будутъ его всі на годность подносити, будутъ з ним до людей зацныхъ листы писати, учинят его Паномъ великим, учинят его Боляриномъ, Каштеляномъ, Воєводою, Гетманомъ, Полковникомъ; учинят его войтомъ, бурмистром, райцею, лавникомъ и прочая. ано всі тые людскіє пріязни, вси промоції обернутся ему на вічное осужденіе» [7, с. 677]. Сімейне щастя грішнику також недоступне і якщо він навіть «поймет за жену деу красную й богатую» [7, с. 675] йому це обернеться злом на землі та на небі.

Загалом не варто захоплюватись мріями про цілковитий успіх, адже людина не здатна зробити щось досконало: «немашь такой речи на світі отъ чоловіка такъ щасливе учиненой, абы какой въ себѣ неміла омылки, албо недосконалости», пише проповідник в передмові до «Огородку». Така недосконалість людських досягнень впливає з недосконалості самої людини: «Правда то, же маеть й Чоловікъ въ себѣ добрость, которая можетъ ему приписати, але змішаную зе злостью, маеть пієнкость, але злученую з шпетностью, маеть силу, але з слабостью, маеть правду, але небезъ фалшу, маеть мудрость, але з невідомостью, маеть животъ, але з смертію, маеть щасте, але з утрапленемъ змішаное» [8, с. 133].

На думку Іоанікія Галятовського, земне благополуччя може обернутися для людини загибеллю, якщо воно не має своїм підґрунтям Божого благословення та якщо людина в гонитві за світськими благами забуває про Бога. Іоанікій Галятовський досить часто описує гонитву грішників за владою, славою [2, с. 155] та багатствами [2, с. 94], називаючи їх «сітями» для ловлі людських душ [2, с. 68]. Проповідник закликає слухачів служити Богу, а не ганятися за «марностями» світу [2, с. 73], адже останні віддаляють людину від Бога та приносять їй клопоти [2, с. 88]. Тих, хто в погоні за земними благами, забуває про Бога та не дбає про спасіння душі, Галятовський порівнює з «гадами земними» й пише, що «люде, которыи всю мисль свою въ богатствахъ, въ гонорахъ и въ иныхъ марностяхъ земныхъ утопили, а о збавленю души своей не мыслят и не стараются. Такіи грішать и неба не доступують» [2, с. 101]. В іншому місці проповідник пише з цього приводу: «Єднакъ не всі люде пріймають от Бога почестъ, не всі пріймають корону небесную вічную... бо не всі люде добре бігъ той, житіє теперешнее, отправують, болше ихъ есть, которые зле бігуть до кресу смертелного, зле живутъ на світі, болше ихъ есть, которые уганяются за марностями свецкими, дочасными земними, а о корону небесную вічную не дбають» [2, с. 134].

Однак і ті, хто служать Богу, але прагнуть багатств та інших земних благ ризикують спасінням душі: «которыи Богу служатъ и небесного мешканя хотять доступити, єднакъ за марностями земними, за богатствами ся уганяють и такіи грішать и неба не доступятъ, бо мовиль Христос : Не можете Богу работати и маммоні....» [2, с. 101].

Досягнувши життєвого успіху, людина починає занадто пишатися ним й губить душу гордістю: «И теперъ кто есть богатый, маеть много злота, сребра, грошей, шать, маетностей и для того богатства в пыху подноситься... кто есть кролемъ, царемъ, княземъ, гетманомъ, воеводою, албо инымъ монархою и потентатомъ на світі и для той прерогативы въ пыху подноситься, иныхъ людей ни за цо маеть... кто есть и между духовними преложонымъ якім проторопою, игуменомъ, архіимандритою, митрополитою, єпископом, архієпископомъ, екзархом, патріар-

хою и для того преложеньства въ пыху поноситься, иншими людьми възгоржаеть... Кто есть ораторомъ, філіозофомъ, теологомъ, астрологомъ, математикомъ, аритметикомъ албо иншую мудрость и науку въ собі маеть и для тоєи мудрости и науки въ пыху подноситься, много о собі розуміете и до того чоловіка Христось: И ты, Капернаумъ, иже до небесъ вознесыйся, до ада снійдеши» [2, с. 114]. Фактично, на думку Галятовського, через жадібність людина втрачає всі духовні блага, стаючи зарозумілою, задрісною тощо [2, с. 194].

Через гріхи людина втрачає не лише вічні, але й земні блага: «гріхъ есть нічого, бо чоловіка в нівечъ обертаеть, позбавляєть чоловіка добръ приржонныхъ и надприржонныхъ, дочасныхъ и вічныхъ, земныхъ и небесныхъ, позбавляєть чоловіка цноть, ласки божой и славы вічної [2, с. 156].

Щодо прагнення земного успіху, який не ґрунтується на благочесті, польські проповідники висловлюються традиційно негативно. Так, Скарґа вважає це виявом людської самовпевненості та пихи, які призводять до загибелі душі [13, т. 3, с. 337–338]. Дбати про себе та власне збагачення є ознакою «лакомого» зараженого гріхом серця. Томаш Млодзяновський нагадує паст-ві про мінливість й марність земного успіху [12, т 1, с. 71, 80].

Петро Скарґа негативно висловлюється щодо надлишкової уваги до здобування земних благ, такі прагнення роблять людину невільною та призводять до гріха: «Працюємо над світом та набуванням дочасних благ: праця є наднормовою, заради хліба, посад, слави, успіху світського, накладає узду на нас світ та запрягає до своєї роботи. Тіло нами керує й слуга пана б'є... Слуги наші стали нам панами. Й тяжка та прикра мала б бути нам та неволя, особливо шляхетним. Чорт на нас вантажить мішки та каміння тяжке під якими стогнемо: працюємо на гріхи його, як селяни на якогось пана: а праці не відчуваємо. Для чорта не тяжко... людська марна надія, чекати від чорта втіхи, а замість неї дочасну й вічну згубу отримала. А для Господа Бога й малі речі здаються нам тяжкими... Хіба світ, й чорт та тіло яким так старанно слугуємо визволять нас від смерті й пекла?» [13, т. 5, с. 194]. Людські турботи про земні блага є безсенсовими, адже вони спрямовані на здобуття речей, які їм непотрібні та шкодять

спасінню: «Марності повні праці й турботи людські, коли те збирають без чого жити можуть й що їм є перешкодою до спасіння». Далі проповідник нарікає на розкіш, як прояв «порожньої хвали» [13, т. 2, с. 303].

Зайва турбота про «земні речі» є перешкодою до духовних благ: «перешкодою є надлишкова турбота про світські речі при врядуванні, в праці, в господарстві якими собі... серце обтяжуємо... які весь час та думки людські на себе перетягають й посіане слово боже витискають й душать. Бо багато є таких хто радий слухати слово боже та радий до серця доброго його вкладати, але не родять в них врожаї святих чеснот, через турботи сього-світні, які їм часу для обмірковування й втілення речей в серці посіяних не залишають... Так зайві світські справи відбирають той час, який мав би використовуватись на духовні вправи» [13, т. 1, с. 254].

Також за Скаргою, перешкодою до спасіння є «гроші й багатства в яких тонуть людські думки та любов» [13, т. 1, с. 255]. Томаш Млодзяновський пише, що людина ризикує стати невільником свого багатства, що відбувається тоді, коли вона вбачає в «багатствах, достатках та маєтках» своє щастя [12, т.1, с. 33–34]. Навпаки, багатство може стати причиною людських нещастя [12, т. 2, с. 34] та навіть загибелі: «багатства й достатки є початком прокляття» [12, т. 2, с. 35].

Висновки. Отже, стосовно світської успішності (кар'єра, багатство, влада, слава...) православні та католицькі мислителі висловлюються неоднозначно. У спадщині Іоанікія Галятовського, Петра Скарги та Томаша Млодзяновського світське щастя характеризується негативно. Для грішника земне щастя завжди обертається злом та вічними муками. Так само всі автори відкидають кальвіністське бачення земного щастя як ознаки спасенності, зазначаючи, що воно може бути ознакою приречення людини до загибелі, оскільки здатне збити з істинного шляху.

Проте, на думку Антонія Радивиловського, праведній благословенній людині всі ці блага йдуть на користь та слугують засобом для реалізації її позитивних моральних якостей. Загалом він не засуджує прагнення до успішності, багатства та не вважає їх гріховними, але застерігає від зайвої гонитви за ними і непра-

вільного їх розуміння, аби вони не стали перешкодою на шляху до остаточної мети – небесного блаженства. Адже для грішника земне щастя обертається злом та вічними муками.

Таким чином, у міркуваннях українських та польських мислителів епохи бароко відбилися впливи протестантської етики та ренесансного гуманізму, що виправдовував прагнення людини до земного щастя. Проповідники не приймали кальвіністського погляду на проблему прагнення людиною життєвого успіху та водночас намагалися християнізувати такі намагання пастви.

Подальший розгляд цієї проблеми є доволі перспективним, адже проаналізувати в межах однієї статті всі складові концепту щасливого життя є неможливим.

Список використаних джерел

1. Воркачев С. Г. Счастье как лингвокультурный концепт. Москва: Гнозис, 2004. 192 с.
2. Галятовський Іоаникій Ключ розуміння / підгот. І.П. Чепіга. Київ: Наукова думка, 1985. С. 53–238.
3. Довга Л. М. Система цінностей в українській культурі XVII століття: монографія. Київ – Львів: Свічадо, 2012. 344 с.
4. Йосипенко С. Л. До витоків української модерності: українська ранньомодерна духовна культура в європейському контексті. Київ: Український Центр духовної культури, 2008. 392 с.
5. Корзо М. А. Образ человека в проповеди XVII века. Москва: ИФРАН, 1999. 190 с.
6. Радивилівський Антоній Вінець Христов... . Київ: б.в., 1688. 544 арк.
7. Радивилівський Антоній Вінець Христов...: рукопис. Київ: б.в., 1671. 1615 с.
8. Радивилівський Антоній Огородок... . Київ: б.в., 1676. 1128 с.
9. Татаркевич В. О счастье и совершенстве человека. Москва: Прогресс, 1981. 368 с.
10. Яковенко Н. У пошуках Нового неба: Життя і тексти Йоаникія Галятовського. Київ: Лаурус; Критика, 2017. 704 с.
11. McMahon, Darrin. A History of Happiness. New York: Grove Press, 2006. 544 p.
12. Młodzianowski Tomasz. Kazania i Homilie. T. I – IV. Poznań: S.J., 1681. 456 p.
13. Skarga Piotr. Kazania na niedziele y svieta calego roku. T. I–VI. Wilno: S.J., 1793. 279 p.

Spivak V.

LIFE SUCCESS IN BAROQUE DISCOURSE

The article is devoted to the study of perceptions of life's success as an element of understanding happiness in the Ukrainian spiritual culture of the Baroque era. The author analyzes the interpretation of representations of a successful human life in the legacy of Anthony Radivilovsky in comparison with the texts of Ioanikii Galyatovsky. Also, for the comparative analysis, the sermons of the Polish authors: Petr Skarga and Tomasz Mlodzianowski were used. The conclusion is drawn about the presence in the domestic philosophical culture of the influence of Protestant and Renaissance ideas about a happy life. The signs of successful life by Ukrainian and Polish authors are recognized: possession of wealth, career growth, power, glory, etc. Most authors express a negative view of this kind of happiness, seeing it as a threat to Christian piety. Instead, Antony Radivilovsky in his teachings tries to direct the aspiration of the congregation to life's success on the Christian front, arguing the possibility of combining success and piety.

The "good life" of a Christian who promotes happiness is to adhere to the theological and rationally sound rules of conduct based on rewards and punishments and necessary because of the weakness of human nature. Man, using his mind, knowledge of these rules and conscience, is able to choose the right action in a concrete situation and lead a life that will lead to the final goal - the kingdom of heaven.

Consequently, earthly happiness, connected with the possession of earthly goods, in itself is not considered a preacher to be something inevitable bad or sinful, although it may not always be a blessing to man. Happiness and misery on earth are given to a person by God's will, as a reward or test, therefore it is only from a person that depends on whether it will benefit her or lead to death. Happy people on earth can achieve the ultimate goal of salvation, and may lose soul by forgetting the worldly pleasures of God. Similarly, a miserable person can receive a reward in heaven for his suffering if he sustains them with Christian humility, or to despair and to ruin his soul. So earthly happiness is good when it helps salvation and evil when it becomes an obstacle to it. Naturally, the hedonistic model of happiness is rejected by the preacher.

Key words: *history of philosophy, Ukrainian philosophy, baroque, happiness, success.*

References

1. Vorkachev S. G. (2004), *Schaste kak lingvokulturnyy kontsept*, Gnozis, Moskva.
2. Haliatovskyi Ioanykii (1985), *Kliuch rozuminnia*, pidhot. I.P. Chepiha, Naukova dumka, Kyiv, pp. 53–238.
3. Dovha L. M. (2012), *Systema tsinnostei v ukrainskii kulturi XVII stolittia*: monohrafiia, Svichado Kyiv – Lviv.

4. Yosypenko S. L. (2008), "Do vytokiv ukrainsoi modernosti": *Ukrainska rannomoderna dukhovna kultura v yevropeiskomu konteksti*, Ukrainyski Tsentr dukhovnoi kultury, Kyiv.
5. Korzo M. A. *Obraz cheloveka v propovedi HVII veka* (1999), IFRAN, Moskva.
6. Radyvylovskiy Antonii (1688), *Vinets Khrystov...*, Kyiv.
7. Radyvylovskiy Antonii (1671), *Vinets Khrystov...*: rukopys. Kyiv.
8. Radyvylovskiy Antonii (1676), *Ohorodok...*, Kyiv.
9. Tatarkevich V. (1981), *O schaste i sovershenstve cheloveka*, Progress, Moskva.
10. Yakovenko N. (2017), *U poshukakh Novoho neba: Zhyttia i teksty Yoanykiiia Galiatovskoho*, Laurus; Krytyka, Kyiv.
11. McMahon, Darrin (2006), *A History of Happiness*, Grove Press, New York.
12. Młodzianowski Tomasz (1681), *Kazania i Homilie*. T. I–IV, S.J, Poznań.
13. Skarga Piotr (1793), *Kazania na niedziele y svieta calego roku*. T. I–VI, S.J, Wilno.